

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
_____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСВІТА В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта.
Освітня програма	«Дошкільна освіта»
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Освіта в полікультурному суспільстві» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **012 Дошкільна освіта** освітня програма «Дошкільна освіта».

Розробник: Розлуцька Галина Миколаївна професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 2 від «31» травня 2022 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Г.М.
(підпис)

/Грина КОЗУБОВСЬКА/
(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «7» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

[Підпис]
(підпис)

/Олена ПОПАДИЧ/
(прізвище та ініціали)

© Розлуцька Г.М., 2022 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	1	1
	Лекції:	
	22	6
	Практичні (семінарські):	
	14	4
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	54	80

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Освіта у полікультурному суспільстві» – ознайомитись із особливостями освіти в полікультурному суспільстві, з'ясувати суть основних термінів концепту «полікультурність» та дотичних до нього понять, проаналізувати передумови та специфіку процесу формування полікультурності в умовах національної освіти. Окреслити роль компоненти в професійній підготовці магістрів відповідно до державних та європейських стандартів і запитів «knowledge society»; розроблення на цій основі підходів щодо удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності магістрів до педагогічної діяльності в умовах поліетнічного регіону.

Основні завдання вивчення дисципліни «Освіта у полікультурному суспільстві»:

- ретроспективний огляд розвитку освіти у Закарпатті з позицій поліетнічності населення регіону;
- окреслити понятійне поле «полікультурності», визначити суть базових та дотичних понять;
- розглянути закономірності розвитку і становлення полікультурної освіти в Україні;
- з'ясувати особливості полікультурної освіти як складової загальної освіти;
- розкрити роль полікультурної освіти на сучасному етапі розвитку наукової педагогічної теорії і практики;
- виявити позитивний досвід освіти представників різних культур в національних традиціях європейських та інших народів;
- формувати полікультурність, толерантну взаємодію в процесі освіти.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

КЗ-5. Здатність працювати в команді.

КЗ-6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

КС-3. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.

КС-5. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.

КС-6. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками.

КС-7. Здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики.

КС-9. Здатність до професійного спілкування, в тому числі в полікультурному середовищі.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Дошкільна освіта», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні.	ПРН 1
Впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології і генерувати нові ідеї в організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти різного типу.	ПРН 2
Встановлювати взаємодію з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками з метою забезпечення якості дошкільної освіти, реалізації дослідницьких та інноваційних проектів.	ПРН 3
Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини раннього і дошкільного віку в різних видах діяльності.	ПРН 4
Знати і використовувати в практичній професійній і дослідницькій діяльності законодавчу базу дошкільної освіти.	ПРН 7

Володіти уміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.	ПРН 10
Забезпечувати ефективну комунікацію, в тому числі в умовах полікультурного середовища.	ПРН 12

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Освіта в полікультурному суспільстві»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Володіти особливостями ретроспективного розвитку полікультурної освіти в світі, Україні та Закарпатській області з позицій поліетнічності.	ПРН 1
Володіти термінами, змістовим наповненням та інструментарієм полікультурної освіти, вивчати досвід полікультурної освіти в дошкільній освіті, генерувати ідеї провадження полікультурних ідей в освітній процес закладів дошкільної освіти.	ПРН 2
Моделювати можливості взаємодії з різними соціальними інституціями для реалізації полікультурних ідей в дошкільній освіті.	ПРН 3
Аналізувати й порівнювати результати полікультурного виховання на розвиток дитини дошкільного віку.	ПРН 4
Критичний аналіз міжнародних актів та вітчизняної законодавчої бази щодо ідей полікультурності.	ПРН 7
Здійснювати компаративний аналіз щодо вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти на засадах полікультурності	ПРН 10
Вміти ефективно комунікувати в умовах полікультурного середовища	ПРН 12

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжковий (модульний) контроль здійснюється у формі контрольної роботи і має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;
- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: вирішення педагогічних задач і комунікативних ситуацій, самостійна робота, творчо-аналітична робота, доповідь з презентацією, самоспрямована або рекомендована неформальна освіта : тренінги, майстер-класи, семінари, лекції, майстерні, курси, вебінари, імітаційні та ділові ігри та ін.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає формулювання відповідей на теоретичні питання і вирішення педагогічних задач. Кожне завдання модульної контрольної роботи

(4 теоретичних і 2 практичних завдання) оцінюється поокремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 40 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); практична частина оцінюється в 10 балів (по 5 балів кожне практичне завдання). Разом – 50 балів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Результат семестрового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 35) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік в усній формі. Максимальна оцінка на заліку – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	10	6	10
Письмове /комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Презентація	1	10	1	10
Творчо-аналітичне завдання	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Неформальна освіта (спрямоване: тренінги, майстер-класи, семінари, лекції, майстерні, курси, вебінари, імітаційні та ділові ігри та ін.)	1	10	1	10
Разом	10	100	11	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 10 балів):

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 бали – не може викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; 4 – 5 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 6 – 7 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні

статистичні показники. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 8 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання практичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 10 балів):

0 балів – студент не розуміє змісту практичного завдання; 1 – 3 бали – вирішує тільки з підказкою; 4 – 5 балів – студент здатний до теоретичного аналізу завдання, але застосовує його на практиці з помилками; 6 – 7 балів – в процесі вирішення практичного завдання студент допускає істотні неточності та помилки; 8 – 9 балів – при виконанні завдання студентом допускаються неістотні неточності та незначні помилки; 10 балів – студент вирішує завдання стандартним або оригінальним способом, здійснює аналіз цілісного поняття або окремих частин за певним алгоритмом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, узагальнює питання та формулює висновки.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Освіта у полікультурному суспільстві» є залік, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку виставляється загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання заліку є обов’язковим. У разі, коли відповіді під час заліку оцінені менш ніж 60 балів, магістр отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Регіональні особливості та загальні тенденції функціонування освіти в полікультурному регіоні

Тема 1. Ретроспективний огляд розвитку освіти у Закарпатті в руслі виникнення ідеї полікультурності.

Виникнення перших освітніх закладів на території сучасного Закарпаття. Загальні особливості формування навчальних колективів та вимоги до учасників освітнього процесу. Релігія як маркер

національно-культурної приналежності. Особливості навчання дітей різних етнічних груп.

Виникнення загальної початкової освіти. Організація початкових шкіл в усіх великих селах Закарпаття. Освітні реформи Андрія Бачинського. Впровадження толерантності у практику загальної освіти. Вплив вчителя (духовенства) на обмеження або переваги при навчанні представників різних релігійних (етнічних) груп. Відмінності в освіті різних релігійних (етнічних) груп. Релігія як складова ідентичності особистості, її місце в національній самоідентифікації та культурі. Вплив релігійних уподобань на освіту. Релігійне наповнення змісту полікультурної освіти.

Полікультурності в освіті періоду Чехословацької республіки. Особливості навчання українців та представників інших національних меншин. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів. Можливості творчого використання історичного досвіду полікультурного виховання у сучасних умовах.

Деструктивні процеси в організації освіти на Закарпатті зумовлені проявами чеського шовінізму державної влади.

Радянський інтернаціоналізм і європейська полікультурність: спільні і відмінні ознаки, переваги та недоліки.

Особливості організації освіти в поліетнічному Закарпатті в період незалежної України. Поліконфесійна палітра Закарпаття та її відображення в освітньому регіональному просторі. Активізація полікультурної освіти як в Україні в період військової загрози та порушення територіальної цілісності. Полікультурна освіта як інструмент протидії проявам сепаратизму, який пов'язаний із національною, релігійною, культурною та ін. видами самоідентифікації національних меншин.

Тема 2. Поняття про полікультурну освіту. Полікультурна освіта як складова загальної освіти.

Поняття про полікультурну освіту. Загальні основи полікультурної освіти. Зміст термінів та понять: полікультурна педагогіка, полікультурна освіта, полікультурне виховання; полікультурне середовище; полікультурність; полікультурна компетентність; міжетнічна взаємодія.

Полікультурна освіта як складова загальної освіти. Зв'язки полікультурної освіти з педагогікою, філософією, історією, соціологією, культурологією, етнологією, мовознавством та іншими науками.

Полікультурна освіта як відповідь на виклики сучасності. Цінності та роль полікультурної освіти у розвитку зарубіжних країн. Фактори, що зумовлюють виникнення та розвиток полікультурної освіти. Соціально-політичні і культурні детермінанти розвитку полікультурної освіти в Україні.

Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.

Процеси глобалізації та їх вплив на розвиток вищої освіти. Полікультурна освіта в суспільстві в епоху глобалізації, модернізації та інформатизації. Основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості. Білінгвальне навчання.

Крос-культура. Семантика і природа толерантності. Основні види толерантності. Міжкультурна толерантність. Толерантність як ставлення. Політкоректність. Суть понять: глобалізаційні процеси у світі, крос-культура, толерантність, інтолерантність, ставлення, терпимість і нетерпимість, політкоректність.

Тема 4. Толерантність як організаційний принцип полікультурного освітнього простору.

Суть толерантності у контексті полікультурності, диверсифікація підходів до її визначення. Парадигма концепту толерантності. Форми та прояви толерантності в освітньому процесі, їх багатоваріантність. Толерантність до проявів розмаїття як бажаний результат полікультурної освіти.

Толерантність як соціальне замовлення системи вищої освіти. Чинники толерантності молоді. Вплив рівня толерантності на професійну діяльність викладача вищої школи в полікультурному освітньому середовищі.

Дослідження ефективності системи формування полікультурної толерантності майбутніх викладачів вищої школи у процесі підготовки в аспірантурі.

Тема 5. Педагогіка партнерства, як головний інструмент толерантної взаємодії в полікультурному освітньому просторі.

Суть і змістове наповнення в полікультурному просторі початкової освіти складових педагогіки партнерства: спілкування, взаємодія та співпраця. Можливості реалізації в полікультурному освітньому просторі початкової освіти принципів педагогічного партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Методи Нової української школи (наставництво, супервізія, інтервізія, моделювання, проектування, тощо), можливості їх використання для організації роботи інклюзивного класу в умовах полікультурного освітнього простору.

Модуль 2. Досвід полікультурної освіти в зарубіжних країнах.

Тема 1. Історико-педагогічні моделі полікультурної освіти європейських країн.

Традиції організації полікультурної освіти в європейських країнах. Засади діяльності сучасних зарубіжних університетів. Традиції полікультурної освіти. Академічна мобільність. Різновиди сучасних концепцій та моделей полікультурної у зарубіжних країнах.

Підходи до інтернаціоналізації професійної підготовки в межах країни.

Тема 2. Полікультурна освіта як інструмент вирішення проблеми рівності можливостей у країнах азійського регіону.

Країни азійського регіону, за версією ООН: Східна частина (КНР, КНДР, Республіка Корея, Монголія, Японія, а також Гонконг, Аоминь, Тайвань та інші залежні території); Південно-Східна (Індонезія, Малайзія, Східний Тимор, Бруней, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, В'єтнам, Лаос, Камбоджа, М'янма); Південна (Індія, Пакистан, Іран, Афганістан, Непал, Бутан, Шрі-Ланка, Мальдіви); Центральна (Казахстан, Туркменістан, Узбекистан, Таджикистан, Киргизстан); Західна (Саудівська Аравія, Кувейт, Ірак, Іран, ОАЕ, Оман, Бахрейн, Катар, Ємен, Сирія, Ліван, Ізраїль, Йорданія, Ємен, Кіпр, Грузія, Азербайджан, Вірменія); Північна (Східна Європа: Росія). Історичні традиції нерівного доступу до освітніх послуг домінуючого етносу і національних меншин у країнах азійського регіону через незадовільне матеріальне становище, гендерні особливості, тощо.

Характеристики сучасної освіти у полікультурному соціумі: визнання потреби співіснування різних культур як основи збереження життя на планеті; цілісна уява про полікультурну картину світу, міжнародні відносини; прийняття різних культур як рівноцінних, рівнозначних і рівноправних; прагнення до пізнання різних культур, виявлення їх своєрідності; прояв доброзичливості й тактовності у взаєминах із представниками різних культур; наявність умінь і навичок взаємодії в полікультурному середовищі.

Тема 3. Полікультурний підхід до вирішення етнічних проблем в освіті латиноамериканських країн.

Загальні та особливі характеристики полікультурної освіти країн латинської Америки (за версією ООН: Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Фолклендські Острови, Французька Гвіана, Гаяна, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Венесуела).

Становлення та розвиток полікультурної освіти в латиноамериканських країнах, який характеризується еволюційним переходом від етнічних досліджень до міжгрупових, міжкультурних та полікультурних. Змістовні характеристики, цільові орієнтири сучасного стану полікультурної освіти в латиноамериканських країнах, її взаємозв'язок із критичною теорією раси, теорією курикулуму, критичною педагогікою і антирасистською освітою.

Тема 4. Домінуючі концепції полікультурності в державній освітній політиці високорозвинутих країн.

Ідеї полікультуралізму в європейських країнах пов'язані із творенням єдиного європейського економічного простору. Аналіз державної освітньої політики високорозвинутих європейських держав полікультуралізму («Велика сімка» - Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія); б) «малі» економічно високорозвинуті країни Західної Європи - Австрія, Бельгія, Данія, Ісландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція; тощо). Основні напрями критики на ідеї і політики полікультуралізму або мультикультурної освіти. Толерантність як здатність знижувати рівень емоційного реагування на несприятливі чинники

міжособистісної взаємодії, терпляче або поблажливе (в позитивному сенсі) ставлення до іншого, його іншодій, інакомислення. Зміщення парадигми полікультурної освіти до сприйняття різноманітності або контролю ризиків, на парадигми цінності різноманітності як можливості соціального і особистісного через діалог і взаємодію. Реальна практика полікультурної освіти – сприяння взаємодії, відкритості та згуртованості, визнання цінностей і різних життєвих укладів як всередині однієї культури, так і серед різних культур.

Тема 5. Основні концепції полікультурної освіти в США.

Полікультурний принцип розвитку освіти США. Багатоваріантність стратегій, концепцій, моделей освіти полікультуралізму до змісту дисциплін; розроблення державних документів у галузі освіти для закріплення на законодавчому рівні за полікультурним освітою статусу одного з провідних напрямів освітньої політики США. Етнічні освітні концепції в США, які ставлять за мету поліпшити успішність і поведінку учнів - представників малих етнічних груп через підвищення їхньої самооцінки, шляхом відмови від євроцентристського ставлення до розвитку культур. Теорія соціальної репродукції, яка орієнтує на розгляд освітнього процесу в соціополітичному контексті, визнає можливість створення відповідного освітнього середовища для успішного навчання представників етнічних меншин.

Особливості вирішення проблем виховання толерантності, проявів дискримінації в освітньому закладі і в суспільстві, впливу стереотипів і упереджень на ставлення людини до окремих етносів і культур, взаємозв'язок між успішністю учня та його соціальним походженням, школа і релігія, навчання людей з альтернативним розвитком.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1. Регіональні особливості та загальні тенденції функціонування освіти в полікультурному регіоні						
Тема 1. Ретроспективний огляд розвитку освіти у Закарпатті в руслі виникнення ідеї полікультурності.	10	2	2			6
Тема 2. Поняття про полікультурну освіту. Полікультурна освіта як складова загальної освіти.	8	2				6
Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.	9	2	2			5
Тема 4. Толерантність як організаційний принцип полікультурного освітнього простору.	7	2				5
Тема 5. Педагогіка партнерства, як головний інструмент толерантної взаємодії в полікультурному освітньому просторі.	11	4	2			5
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	47	12	8			27
Модуль 2. Досвід полікультурної освіти в зарубіжних країнах.						
Тема 1. Історико-педагогічні моделі полікультурної освіти європейських країн.	9	2	2			5
Тема 2. Полікультурна освіта як інструмент вирішення проблеми рівності можливостей у	8	2				6

країнах азійського регіону.					
Тема 3. Полікультурний підхід до вирішення етнічних проблем в освіті латиноамериканських країн.	8	2			6
Тема 4. Толерантність як основа концепцій полікультурності в державній освітній політиці високорозвинутих країн.	7	2			5
Тема 5. Основні концепції полікультурної освіти в США.	9	2	2		5
Модульна контрольна робота	2		2		
Разом за модуль	43	10	6		27
Разом за семестр	90	22	14		54

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1. Регіональні особливості та загальні тенденції функціонування освіти в полікультурному регіоні						
Тема 1. Ретроспективний огляд розвитку освіти в руслі виникнення ідеї полікультурності.	8,5	0,5				8
Тема 2. Поняття про полікультурну освіту. Полікультурна освіта як складова загальної освіти.	9	0,5	0,5			8
Тема 3. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів.	9	0,5	0,5			8
Тема 4. Толерантність як організаційний принцип полікультурного освітнього простору..	9	0,5	0,5			8
Тема 5. Педагогіка партнерства, як інструмент толерантної взаємодії в полікультурному освітньому просторі.	9,5	1	0,5			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	45	3	2			40
Модуль 2. Досвід полікультурної освіти в зарубіжних країнах.						
Тема 1. Історико-педагогічні моделі полікультурної освіти європейських країн.	9,5	1	0,5			8
Тема 2. Полікультурна освіта як інструмент вирішення проблеми рівності можливостей у країнах азійського регіону.	9	0,5	0,5			8
Тема 3. Полікультурний підхід до вирішення етнічних проблем в освіті латиноамериканських країн.	8,5	0,5				8
Тема 4. Толерантність як основа концепцій полікультурності в державній освітній політиці високорозвинутих країн.	9	0,5	0,5			8
Тема 5. Основні концепції полікультурної освіти в США.	9	0,5	0,5			8

Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	45	3	2			40
Разом за семестр	90	6	4			80

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Суть основних термінів концепту «полікультурність» та дотичних до нього понять.	1	0,5
2	Особливості полікультурної освіти в поліетнічному регіоні Закарпатті	1	0,5
3	Змістове наповнення ідеями полікультурності документів про освіту.	2	0,5
4	Основні концептуальні підходи до полікультурної освіти освіти у світі.	2	0,5
5	Моделі полікультурної освіти.	2	0,5
6	Організаційно-інструментальне забезпечення полікультурної освіти в контексті педагогіки партнерства.	2	0,5
7	Досвід полікультурної освіти у США та можливості його використання в Україні	2	0,5
8	Перспективи розвитку полікультурної освіти.	2	0,5
Разом		14	4

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Освіта в полікультурному суспільстві як фактор демократизації.	6	8
2	Відображення ідеї полікультурності в державній політиці, документах про освіту.	6	8
3	Міжнародні правові акти про полікультурну освіту.	5	8
4	Соціально-політичні і культурні детермінанти розвитку освіти в Закарпатті.	5	8
5	Розвиток ідеї полікультурної освіти у педагогічній науці.	5	8
6	Інноваційні форми, засоби і методів полікультурної освіти.	5	8
7	Аналіз інструментарію педагогіки партнерства ефективного для освіти в полікультурному суспільстві.	6	8
8	Провідні ідеї зарубіжного досвіду полікультурної освіти та доцільність їх адаптації в національній початковій освіті.	6	8
9	Перспективи розвитку полікультурної освіти в Україні	5	8
10	Полікультурність як інструмент модернізації освіти	5	8
Разом		54	80

5.5. Індивідуальні завдання.

Індивідуальне творчо-аналітичне завдання необхідно підготувати кожному студенту за індивідуально запропонованою та узгодженою із викладачем темою або обраною із наведеного переліку тем. На основі зібраного матеріалу студенти готують презентацію для оприлюднення результатів виконаного завдання з 20 слайдів. Обов'язковими структурними компонентами презентації є: титульна сторінка (з вказівкою кафедри, навчальної дисципліни, теми, групи, прізвища

та імені студента, року виконання), план, основний зміст, висновки, використана література. Слайди крім текстового викладу можуть містити ілюстрації: таблиці, схеми, діаграми, фотографії. Тематика індивідуальних творчо-аналітичних завдань:

1. Соціально-політичні і культурні детермінанти розвитку освіти в поліетнічному регіоні (на прикладі Закарпатської області).
2. Спільні і особливі риси організації полікультурної освіти в різних країнах світу.
3. Сучасні тенденції розвитку полікультурної освіти в Україні.
4. Проблеми полікультурної освіти.
5. Вплив глобалізації та інтернаціоналізації на розвиток початкової освіти в Україні.
6. Основні характеристики полікультурного середовища освіти в обраній країні (на вибір: США, Канада, Великобританія, Франція, ФРН, Польща, Швеція, Італія, Китай, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Японія).
7. Основні моделі полікультурної освіти (на вибір: США, Канада, Великобританія, Франція, ФРН, Польща, Швеція, Італія, Китай, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Японія).
8. Організаційно-педагогічні аспекти забезпечення полікультурної освіти в обраній країні (на вибір: США, Канада, Великобританія, Франція, ФРН, Польща, Швеція, Італія, Китай, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Японія).
9. Значення толерантності в полікультурній освіті.
10. Роль і функції міжетнічної/поліконфесійної комунікації в освіті.
11. Академічна мобільність як інструмент поширення полікультурних ідей в освіті.
12. Полікультурність для забезпечення рівного доступу освіти,
13. Полікультурні ідеї в змісті освітніх програм програм і навчальних планів
14. Спеціальні курси толерантного навчання з полікультурною спрямованістю та інтеграцією літератури, культури, історії, релігії, мистецтва етнічних меншин регіону.
15. Полікультурне середовище в закладі початкової освіти.
16. Використання в полікультурній освіті інноваційних технологій, форм і методів навчання.
17. Сучасний стан розвитку полікультурної освіти у Закарпатській області.
18. Використання цінностей полікультурного виховання у створенні психологічно комфортної атмосфери освітнього середовища.
19. Взаємодія учасників освітнього процесу з батьками та соціальними інститутами для безпечно, ергономічне, інклюзивне освітнє середовище початкової школи.

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Проведення занять передбачає стандартно обладнані навчальні аудиторії та використання технічних засобів (комп'ютер, мультимедійне обладнання).

Мультимедійний кабінет (ноутбук Lenovo – 1 шт., проектори LCD-1 шт.). Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: система електронного навчання Moodle; <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>, електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>, офіційна пошта та сервіси Google в домені uzhnu.edu.ua, а також активно використовують сервіси Google: Gmail, Meet, Drive, Chat та інші.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Атрощенко Т. О. Формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи: теорія і методика: [монографія] за ред. І.В.Козубовської. Мукачево: Мукачівський державний університет, 2019. 552 с.
2. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей : навчально-методичний посібник для магістрів спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» / Розлуцька Г. М. – Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 116 с.
3. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919 - 1939 рр.): монографія. / Г. М. Розлуцька. – Дрогобич: Коло, 2005. - 282 с.
4. Зязюн І., Закович М., Семашко В. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навчальний посібник. К. : Знання, 2007. 576 с.
5. Концепція реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
7. Освітньо-виховна діяльність Греко-Католицької Церкви на Закарпатті: історичний дискурс : монографія / Розлуцька Г. М. – Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 420 с.
8. Полікультурна освіта як історико-педагогічна проблема / Г. М. Розлуцька, С. Васьків // Освіта Закарпаття в загальноєвропейському контексті / За заг. ред. І. В. Козубовської, М. І. Кухти. – Ужгород: "АУТДОР-ШАРК", 2017. – 205 с.
9. ЮНЕСКО «Декларація Мехіко з політики в галузі культури». Культура. №3. 1984. С.75-84.
10. Educational reforms: mission, reality, reflection : motograph / V. Kremin', T. Levovytsky, V. Ohnev'yuk, S. Sysoyeva (Eds.). – К.: TOV "Publishing house "EDELVEIS", 2013. P. 460.
11. The International Encyclopedia of education. Vol. 7. Oxford: Pergamon Press, 1994. P. 3963.

Допоміжна література

1. Козубовська І.В., Сідун Л.М., Розлуцька Г. М. Полікультурне виховання учнів початкової школи США. Scientific Journal «Virtus». Монреаль, Канада. 2019. № 35. РР. 114–117.
2. Короткий термінологічний словник з основ педагогіки і полікультурної освіти (для вчителів шкіл з навчанням мовами нацменшин) / За заг. ред. І.В. Козубовської, Г.М. Розлуцької. Ужгород, 2018. 200 с.
3. Розлуцька Г.М. Ідеї полікультурності у контексті сучасного українського виховання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2004. Вип. 7. С. 163-166.
4. Розлуцька Г.М. Використання досвіду педагогів Закарпаття у полікультурному вихованні сучасної молоді. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2004. Вип. 8. С. 164-167.
5. Розлуцька Г.М. Полікультурне виховання дітей, позбавлених батьківської опіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2005. Вип. 9. С. 86-87.
6. Розлуцька Г.М. Толерантність у змісті підручників для молодших школярів. Освіта Закарпаття. Науково-методичний журнал. Ужгород. 2005. С. 52-55.
7. Розлуцька Г.М. Полікультурність як чинник позитивного сприйняття різноманітності світу. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2006. Вип. 10. С. 104 – 106.
8. Розлуцька Г.М. Реалізація полікультурності в освітньому просторі вищої освіти. Практична соціальна робота і підготовка фахівців соціальної сфери: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародного науково-практичного семінару (Ужгород, 17-18 вересня 2010 року) /За ред..І.В.Козубовської. Ужгород, 2010. С. 82 – 85.
9. Розлуцька Г.М. Освітній простір в контексті полікультурності. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2010. Вип. 19. С.211-214.

10. Розлуцька Г.М. Полікультурне виховання молоді як засіб євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2011. Вип. 22. С.138 – 142.
11. Розлуцька Г.М., Сокол М.О., Гавриленко Т.Л. Принцип полікультурності у організації толерантного освітнього простору українського дошкілля. Науковий вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія. Педагогіка і психологія. Дніпро, 2020. Вип. 1 (19). С. 101–106.
12. Розлуцька Г. Вплив євроінтеграційних процесів на релігійне виховання українців. Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу» Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. 2020. С.144-146.
13. Savchuk Borys P., Kondur Oksana S., Rozlutska Galyna M., Olena V. Kohanovska, Marianna V. Matishak, Halyna V. Bilavych. Formation of Cognitive Flexibility as a Basic Competence of the Future Teacher's Multicultural Personality. Space and Culture, India 2020, 8:3. Режим доступу : <https://doi.org/10.20896/saci.v8i3.1016> Scopus Q2(In English).
14. Mariana Sokol¹, Rozlutska Galyna², Shaparenko Khrystyna³, Olha Hvozdyak⁴, Gorodyska Violetta⁵ and Ivakh Svitlana⁶. Tolerance in the Communicative Culture of Modern Educational Manager. International Journal of Applied Exercise Physiology. 2021. Vol. 10. № 1 P. 18-23. Режим доступу : <http://ijaep.com/Journal/vol.10.1.pdf>(In English).

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Сива Ю. В. Аналіз основних підходів та провідних концептуальних ідей до визначення суті полікультурної освіти. Режим доступу: http://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0b65635a2ac68b4c43a89521216c27_0.html.
2. Asayeva V.V. Philosophy of modern polycultural multilingual education [E-resource] : Access mode <http://www.info-library.com.ua/books-text-11612.html>
3. Kolodiy A. American doctrine of multiculturalism and ehtnonational development of Ukraine/ A. Kolodiy // Agora. Vol. 6: Ukiraine and USA: co-operation in the sphere of politics, economy, culture and science. – 2008. – PP. 5-14 [E-resource] : access mode <http://politicalstudies.com/?p=578>.
4. Mychkovska R.V. The concept of “polyculture” and “polycultural up-bringing” in modern scientific research / R.V. Mychkovska, Yu.I. Bets // Issues of modern Pedagogical education. Pedagogy and Psychology. 2013. Vol. 39 (3). PP. 255-258 [e-sourse] : access mode: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(3\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(3)_42)
5. National Association of Multicultural Educationn. Resolution and Position February 1. 2003. Papers. www.nameon.org.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)